

Jelka Zorn

LJUDJE BREZ PRAVICE DO PRAVIC IN VLOGA SOCIALNEGA DELA

Namen članka je opozoriti na družbeni fenomen ljudi brez papirjev in brez pravic, ki se neredko izmika razmisleku v socialnem delu zaradi prevlade drugih sektorjev, predvsem represivnega državnega aparata nad socialnim skrbstvom. Normativni okvir, ki ga sestavljajo pravni standardi (ki temeljijo na mednarodnih priporočilih in konvencijah), in glavni instituciji obravnave (azilni dom in center za tujce) avtorica predstavi na kritičen način. Problemizira začasno in segregirano bivanje iskalcev zatočišča in priseljencev brez papirjev in s tem povezano vlogo socialnega dela. Pri obravnavi centra za tujce in azilnega doma ugotovi, da se socialne službe v skupnosti redko znajdejo v situaciji, ko bi jih k iskanju novih odgovorov in institucionaliziranih rešitev prisilile življenjske situacije nedržavljanov. Tako lahko javne službe večinoma ohranjajo svoja notranja nasprotja, povezana s tem, da je njihova dostopnost pogojena z določenim statusom (državljanstvom, stalnim bivanjem, begunskim statusom). Področje migracij in azila zahteva temeljit razmislek socialnodelovne stroke, ali bo njena vloga sodelovanje pri nadzoru nad priseljevanjem in s tem poglobljanje neenakosti ali pa bo načela, ki jih razglša v svojih etičnih kodeksih in globalnih standardih izobraževanja, udejanjila tudi v praksi. Kljub prevladujočemu sistemu izključevanja priseljencev in iskalcev zatočišča pa je mogoče najti vladne in nevladne organizacije in aktivistične skupnosti, ki razvijajo transnacionalni vidik in presegajo notranje in zunanje meje države (blaginje). Članek opiše tri modele vključujočega (neselektivnega) družbenega odziva na nedržavljanje. Pri razumevanju vloge socialnega dela se opre na koncept aktivnega državljanstva, ki ga lahko razumemo kot kolektivno (samo)zagovornišvo ali socialno akcijo.

KLJUČNE BESEDE: center za tujce, azilni dom, migracije, izbris, državljanstvo, radikalno socialno delo, priseljenci, prosilci za azil, izključenost, rasizem, meje.

Dr. Jelka Zorn je predavateljica na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani [jelka.zorn@fsd.uni-lj.si].

Federico Farini

DRŽAVLJANSTVO KOT PRAKSA

KRITIČNA EVALVACIJA VZGOJNE KOMUNIKACIJE KOT SREDSTVA ZA SPODBUJANJE SOCIALNE PARTICIPACIJE MLADIH PRISELJENCEV

Med letoma 2004 in 2006 sta zavod za šolstvo in urad za socialno politiko in vključenost mestnega sveta Modene oblikovala tri projekte, katerih cilj je bil vzdrževati socialno participacijo otrok mednarodnih priseljencev (OMP) in krepiti njihovo aktivno državljanstvo. Predpostavka teh intervencij je bila, da je socialna integracija odvisna od socialne participacije. Projekti so temeljili na pogledu, da državljanstvo ni vrsta kognitivnega statusa, ki bi se ga dalo doseči, temveč rezultat izkušnje vsakdanje participacije v družbenih procesih. Z dejavnostmi, ki smo jih ponudili otrokom mednarodnih priseljencev, smo želeli spodbuditi razmislek o vsakdanji izkušnji sodelovanja v družbenih procesih države gostiteljice s pomočjo odraslih socialnih delavcev. Rezultati vseh treh projektov, kot so se materializirali v konkretnih interakcijah, so bili protislovni. Opazili smo lahko, da so socialni delavci sistematično kršili komunikacijski prostor OMP – to je, njihove priložnosti, da bi v kontekstu socialnih intervencij dobili izkušnjo aktivnega in avtonomnega vključevanja v družbo –, kakor hitro je to sodelovanje prineslo pomene, ki niso bili skladni z ideološkimi in teoretskimi predpostavkami intervencij. Zaradi tega OMP niso več zaupali v možnost avtonomne socialne participacije. Za socialno intervencijo, ki naj bi ponudila to možnost, je potrebna komunikacijska oblika, ki je posebej primerna za pospeševanje samoizražanja govorcev, ki ustvarja medsebojno zaupanje, s katero lahko raziskujemo skupne točke, in ki zagotavlja nenehnost izmenjave pogledov med sogovorci. V grobem smo prikazali komunikacijsko obliko, ki bi lahko bila pri vzdrževanju socialne integracije mladih priseljencev s spodbujanjem njihove avtonomne participacije bolj učinkovita kot vzgoja. Ta komunikacijska oblika se imenuje »dialog«. Omejitve vzgojne komunikacije kažejo, da bi bili delo socialnih delavcev, ki delujejo med mladostniki in mladimi odraslimi, in projekti, v katerih sodelujejo, bolj učinkoviti, če bi pri eksperimentiranju uporabili dialog.

KLJUČNE BESEDE: asimetrična komunikacija, pričakovanja vlog, socialna izključenost, dialog, krepitev moči.

Federico Farini dela kot raziskovalec na Univerzi Modena in Reggio Emilia [federico.farini@unimore.it].

Marino Kačič

IZSTOPANJE IZ DRUŽBENE VLOGE INVALIDA

INVALIDIZACIJA IDENTITETE IN KAJ STORITI, DA BI SE JI IZOGNILI

Ljudje s posebnimi potrebami oz. t. i. invalidi so bili v vseh družbah na statusni družbeni lestvici potisnjeni na dno. Pred približno 200 leti se je začel še proces njihovega izločanja iz družbe v posebne institucije. Oblikovanje posebne družbene vloge invalida, ki naj bi pomagala ljudem s posebnimi potrebami, je te osebe dejansko naredila nezmožne za neodvisno življenje, s tem pa jih je še bolj oddaljila od možnosti vključevanja v osrednje družbene tokove. V drugi polovici dvajsetega stoletja so se začeli procesi ponovnega vključevanja ljudi s posebnimi potrebami v družbo. Ti poskusi večinoma niso preveč uspešni, ker družbena vloga invalida in njen nujni produkt, identiteta invalida, to onemogočata. Da bi prišlo do sprememb, se mora družba transformirati in vzpostaviti drugačne odnose med tremi ključnimi akterji – družbo, pomagajočim, osebo s posebnimi potrebami. Za te namene predlagamo model trismerne procesa sprememb, ki pokažejo, kako naj se ti akterji in odnosi med njimi spreminjajo, da bi ustvarili pogoje za neodvisno življenje oseb s posebnimi potrebami.

KLJUČNE BESEDE: identiteta invalida, transformacija družbe, vključevanje, neodvisno življenje.

As. Marino Kačič je strokovni sodelavec Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani [marino.kacic@fsd.uni-lj.si].

Simona Gerenčer Pegan

POLOŽAJ GLUHOSLEPIH V SLOVENIJI

Pri gluhoslepih osebah gre za istočasno okvaro sluha in vida v tolikšni meri, da oseba sama kljub uporabi pripomočkov za gluhe ali slepe ne zmore samostojno opravljati vsakodnevnih opravil. Pri gluhoslepoti

govorimo o specifični obliki invalidnosti, ki zahteva posebno obravnavo, pristop in komunikacijo. Evropska unija v svoji zakonodaji priznava gluhoslepoto kot specifično obliko invalidnosti in je v ta namen sprejela deklaracijo za gluhoslepe, ustanovila organizacije, ki se borijo za njihove pravice. Tudi druge države po svetu se na podoben način odzivajo na problematiko. Slovenska zakonodaja upošteva potrebe gluhih in slepih, ne pa tudi potrebe gluhoslepih. Kaže sicer, da je država že zaznala obstoj gluhoslepih, vendar na tem področju še ni storila bistvenih premikov. Dokler ne bo priznala gluhoslepote kot posebne oblike invalidnosti, osebe z istočasno okvaro sluha in vida ne morejo dobiti statusa gluhoslepe osebe, lahko jih uvrščamo le med gluhe ali slepe. Tudi ugodnosti, ki so jih lahko deležne gluhoslepe osebe, sovpadajo z ugodnostmi gluhih ali slepih. Kot odziv uporabnikov se je v letu 2006 ustanovilo društvo gluhoslepih Slovenije »DLAN«, ki utira pot na področju ozaveščanja strokovne in širše javnosti o obstoječi problematiki.

KLJUČNE BESEDE: pomanjkljiva zakonodaja, gluhi, slepi, Evropska unija.

Simona Gerenčer Pegan, univ. dipl. socialna delavka, tolmačica slovenskega znakovnega jezika, samozaposlena, študentka podiplomskega programa »socialno delo – sociologija« [simonagerencer@gmail.com].

Subhangi M. K. Herath

SKRB ZA STARE LJUDI NA ŠRILANKI

PERSPEKTIVA SPOLA

Na Šrilanki trenutno zelo narašča število starega prebivalstva, kar je velik problem za sisteme socialnega varstva v državi. Stari na Šrilanki v nasprotju s številnimi razvitimi državami v glavnem ne živijo od pokojninskih shem, ki bi jim omogočale večjo ekonomsko neodvisnost, niti jim niso zagotovljene sheme socialnega varstva. Problem skrbi za stare na Šrilanki ni povezan zgolj z ekonomskimi vprašanji. Institucija družine, ki je imela skrb za stare za eno svojih največjih odgovornosti, zaradi sprememb v družinski strukturi, velikosti družine in delitve dela med moškimi in ženskami ne more več izpolnjevati te obveznosti enako kot prej. Zaradi kulturne stigme so domovi za stare pojmovani kot dobrodelne

organizacije in številni ne iščejo pomoči v njih, stari ljudje pa se počutijo zanemarjene, če so institucionalizirani. Razen javnih in zasebnih domov za stare v državi nimamo razvitih sistemov skrbi za stare, ki bi bili sprejemljivi tako za stare kot za druge družinske člane. Čeprav take razmere prizadenejo moške in ženske, so zaradi razlik v spolnih vlogah moški in ženske različno deprivilegirani. Ker je več moških zaposlenih v službah, ki jim zagotavljajo pokojnine, lahko po upokojitvi prejemajo primerne pokojnine in so ekonomsko manj odvisni. Vendar so zaradi spolne delitve dela, ki prevladuje v naši družbi, po eni strani vajeni življenjskega sloga, zaradi katerega so v svojih vsakdanjih dejavnostih zelo odvisni od žensk v družini, na drugi strani pa zato, ker so moški, ohranjajo pozicijo moči in obvladovanja v družini in družbi, zaradi česar se težje spoprijemajo s težavami starosti. Ženske pa niso le neodvisne, razen če postanejo fizično hendikepirane, temveč so tudi največji vir podpore družini na različne načine, zato nenehno ohranjajo svoje vloge in odgovornosti v gospodinjstvu, kar jim pomaga, da se lažje privadijo na življenje v odvisnem položaju. Zato so kljub svoji ekonomski odvisnosti ženske v starosti manj v breme drugim kot moški, čeprav živijo dlje. Kljub svoji ekonomski zmogljivosti stari moški zlasti po smrti partnerice v starosti postanejo bolj ranljivi za situacije nemoči, obupa in izgube moči. Pri skrbi za boljše življenjsko okolje starih ljudi na Šrilanki moramo upoštevati spreminjajoče se značilnosti prebivalstva pa tudi spola in kulturnih razmer.

KLJUČNE BESEDE: države v razvoju, skrb za stare, moški in ženske, kultura

Dr. Subhangi M. K. Herath je docentka na oddelku za sociologijo Univerze v Colombu, Šrilanka [subhangihherath40@yahoo.com].

Mojca Urek, Shulamit Ramon

UVELJAVLJANJE NAČELA ENAKOPRAVNOSTI GLEDE ETNIČNOSTI IN SPOLA V DUŠEVNEM ZDRAVJU

Emilia je evropski akcijski raziskovalni projekt (šesti okvirni program), v katerega je vključenih enajst

evropskih držav, osem pa jih projekt tudi izvaja. Projekt si prizadeva pospešiti socialno vključevanje ljudi z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju na področjih izobraževanja in zaposlovanja. Eden od ključnih ciljev projekta je tudi povečati občutljivost sodelujočih organizacij za vprašanja spola, etničnosti in kulture, saj neobčutljivost na ta vprašanja vnaša dodatno oviro za socialno vključevanje in krepitev moči. Članek opisuje večstopenjsko strategijo za spremljanje občutljivosti za vprašanja spolov, etničnih in kulturnih vprašanj, ki smo jo uporabili v tem projektu. V prvi fazi smo s pomočjo vprašalnikov zbrali podatke od zaposlenih v sodelujočih organizacijah o njihovih stališčih in vrednotah glede najbolj poudarjenih vprašanj spolov, etničnosti in kulture in o njihovi relevantnosti pri vsakdanjem delu v organizacijah duševnega zdravja. Sodelujoče organizacije so potem na podlagi rezultatov izdelale akcijske plane, v katerih so predvidele, kako bodo povečale občutljivost zaposlenih. V drugi fazi bomo naredili podobno raziskavo tudi med uporabniki. Osebe, ki je sodelovalo v raziskavi, je večinoma zagovarjalo stališče, da je vir diskriminacije v širši družbi in da imajo le malo ali nič vpliva na to, da bi jo zmanjšali. Vendar pa je na drugi strani realnost uporabnikov taka, da je med njimi veliko žrtev diskriminacije in neredko zlorab in da še predobro vedo, da nihče noče slišati o njihovih izkušnjah. Večina osebja je izrazila potrebo po dodatnem izobraževanju. Prednostne teme za dodatno izobraževanje so bile informacije o kulturah, iz katerih izhajajo uporabnice in uporabniki, spretnosti prevajanja ali uporabe prevajalcev iz tujih jezikov pri sporazumevanju z uporabniki, učenje spretnosti, potrebnih pri delu z uporabnicami in uporabniki, žrtvami družinskega nasilja in spolnih zlorab, in homofobija.

KLJUČNE BESEDE: duševno zdravje, instrumenti za preverjanje občutljivosti, akcijski plan, izobraževanje.

Dr. Mojca Urek je docentka in raziskovalka na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani [mojca.urek@fsd.uni-lj.si]. Dr. Shulamit Ramon je profesorica medpoklicnih zdravstvenih in socialnih študijev na Anglia Ruskin University, Cambridge, in gostujoča profesorica na Mental Health Recovery Centre, Hertfordshire University [Shula.Ramon@anglia.ac.uk].

Katja Vadnal

ZELENI PROGRAMI SOCIALNEGA VARSTVA KOT SESTAVINA POLITIKE ENAKIH MOŽNOSTI

Pozna devetdeseta leta 20. stoletja so čas, v katerem je v Sloveniji nastala večina zelenih programov socialnega varstva, ki so jih spodbudili trdna osebna prepričanja in ustvarjalne težnje po odpiranju kmetijstva in socialnega varstva novim nalogam. Večino teh projektov predstavljajo t. i. mikro projekti, ki so prvenstveno usmerjeni v korist uporabnikov. Čeprav je ekonomika šibka točka zelenih programov, so njihovi izvajalci glede njihove ekonomske perspektive optimistični. Razloga za tak optimizem sta dva. Eden je ta, da bodo lahko uporabili učinek krivulje učenja in izkušenj. Poleg tega se uveljavljata dva nova koncepta, in sicer večnamensko kmetijstvo in skupnostni model socialnega varstva, ki poudarjata ekonomijo cilja. K tem razvojnim ambicijam prispevajo zlasti pozitivni učinki zelenih programov na uporabnike, predvsem pri izboljšanju samopodobe in pri večji osebni odgovornosti. Zaradi strokovnih izzivov so zeleni programi kljub svoji težavnosti privlačni tudi za izvajalce. Zeleni programi, ki se praviloma dogajajo v odprtem prostoru in vsem na obeh, so pomembni promotorji vključevalne filozofije. Za preseganje institucionalne praznine, v kateri sedaj delujejo, bo treba oblikovati posebno, medresorsko usklajeno razvojno politiko z uporabnikom kot ključnim vzvodom ob smiselni podpori države.

KLJUČNE BESEDE: večnamensko kmetijstvo, osebe s posebnimi potrebami, vključevanje.

Dr. Katja Vadnal je redna profesorica za področje agrarne ekonomike in trženja na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani. Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana, (01) 423 11 61 [katja.vadnal@bf.uni-lj.si].

Suzana Bornarova

VODENJE PRIMERA V GERONTOLOŠKEM SOCIALNEM DELU

**ODGOVOR NA SPREMINJAJOČ SE KONTEKST
SKRBI ZA STARE**

Ker število starejšega prebivalstva v svetu narašča, je funkcionalni oviranosti starih in njihovi

zmožnosti za samostojno življenje v skupnosti posvečene vse več pozornosti. Pri tem se potreba po zdravstvenih in socialnih storitvah, ki bi starim s šibkim zdravjem pomagale ohraniti samostojnost, najbolj dramatično odraža v naraščanju števila najstarejšega prebivalstva, tistih, ki so stari več kot petinosemdeset let. Oblikovalci javnih politik se vse bolj zavedajo prihodnjih sprememb v strukturi prebivalstva in razvijajo najrazličnejše odgovore. Praksa vodenja primera zagotavlja vzorčni odgovor na zapletena medicinska, socialna, ekonomska in pravna vprašanja, ki so lahko del procesa staranja, ugotavlja, kje so težave, ocenjuje potrebe, zagotavlja povezave s storitvami in preverjanje napredka, da bi starim zagotovili kar najboljše storitve. Vodenje primera je model prakse, ki ga poklicni za pomoč ljudem, zlasti socialno delo, uporabljajo že vrsto let. V današnji dobi privatizacije socialnih programov in zmanjševanja obsega pooblaščenih služb se večajo potrebe po vodenju oskrbe, saj je interakcija med potrebami in zagotavljanjem storitev vse kompleksnejša. Z delom na področju te kompleksne interakcije se ukvarjajo storitve vodenja primera. Nosilci primerov delujejo v zelo različnih okoljih, zlasti pomembni pa so na področju gerontologije. Pričujoči članek je pregled svetovnih demografskih trendov staranja prebivalstva kot ključnih dejavnikov, iz katerih izvirajo spremembe v kontekstu zagotavljanja skrbi za stare nasploh in strokovnih pristopov v praksi gerontološkega socialnega dela posebej. Model vodenja primera je opisan kot eden izmed prevladujočih modelov v gerontološkem socialnem delu. Na temelju teoretskega pristopa razpravljamo o jedrnih funkcijah vodenja primera, kakor so uporabljene v gerontološkem socialnem delu, pa tudi o obsegu nalog, ki jih mora nosilec primera opravljati med iskanjem primera, oceno, načrtovanjem storitve, koordinacijo in spremljanjem rezultatov.

KLJUČNE BESEDE: nosilec primera, zagotavljanje storitev, funkcije vodenja primera, socialne storitve, socialna gerontologija.

Dr. Suzana Bornarova je izredna profesorica na Inštitutu za socialno delo in socialno politiko na Filozofski fakulteti Univerze v Skopju [bornarova@gmail.com].

Petra Videmšek

KREPITEV MOČI KOT TEMELJNO ORODJE SOCIALNEGA DELA

Avtorica predstavi koncept krepitve moči kot vodilo stroke socialnega dela zlasti zaradi njegove temeljne naravnosti k delitvi moči med udeleženci v procesu. V prispevku prikaže razvoj koncepta krepitve moči, ki se je v stroki socialnega dela začel razvijati v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, in predstavi, v čem se koncept krepitve moči razlikuje od začetnih poskusov uvajanja. Kot bistveno značilnost avtorica poudari delitev koncepta na kolektivno in individualno raven. Kolektivno in individualno krepitev moči dopolni s primeri krepitve moči, ki so se odvijali na podlagi sodelovanja med avtorico prispevka in udeleženci fokusnih skupin. Na podlagi literature avtorica povzame, da si avtorji še zdaleč niso enotni v tem, kaj je krepitev moči in kdaj se je koncept v resnici začel, in opozori, da bi morali koncept definirati tisti, ki jim je namenjen – ljudje z izkušnjami. V ilustracijo so podane opredelitve koncepta, kot so jih podali ljudje z izkušnjami, ki so sodelovali v fokusnih skupinah.

KLJUČNE BESEDE: ljudje z izkušnjami, podpora, pomoč, kolektivna krepitev moči, individualna krepitev moči.

Mag. Petra Videmšek je asistentka na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani, Topniška 31, 1000 Ljubljana, (01) 3003262, [petra.videmsek@fsd.uni-lj.si].

Maria Anastasiadis

M-POWERMENT – METODA, S KATERO NAREDIMO IZKUŠNJE VIDNE

ŠTUDIJ PRIMERA PROCESA REINTEGRACIJE BREZPOSELNIH

Za obvladovanje problema staranja v družbi, ki temelji na delu, postajajo vse pomembnejše življenjske izkušnje posameznika, ki pripomorejo k samospoštovanju in sposobnosti za samostojno sprejemanje odločitev. Ti vidiki »moči« pomembno prispevajo k procesu reintegracije dolgotrajno brezposelnih, starih okoli 50 let. Ta točka je izhodišče metode »krepitve moči z medijsko uprizoritvijo«. Delo z mediji nam

lahko pomaga, da ustvarimo participatorno okolje, ki omogoča procese krepitve moči. Glavna prednost povezovanja medijskega uprizarjanja z okoljem krepitve moči je, da ima učinek transformacije. V projektu, ki ga opišemo, smo s klienti ustvarili filmsko dokumentacijo in različne oblike medijske produkcije. Tako so »klienti« vse bolj postajali »akterji« svojih življenj in svojih sposobnosti. V fazi samoreprezentacije je ciljna skupina pridobila samozaupanje in se naučila zanašati na svoj, včasih skrit biografski potencial. To interdisciplinarno metodo smo razvili med potekom avstrijskega projekta EQUAL »U-Turn«. Gre za medsebojno prepletanje participatorne medijske produkcije in krepitve moči kot metode socialnega dela. Ta koncept in proces spremlja postopek akcijske raziskave, s katerim želimo izboljšati ta pristop in oblikovati končni koncept njegovega izvajanja, da bi ga lahko uporabljali praktiki dejavnosti v okviru politik trga dela. Ta pristop je v članku prvič prikazan kot diskurz povezovanja teorije in prakse v socialnem delu. Na temelju kratke predstavitev problema staranja na trgu dela in procesov sprememb v delovni kulturi so opisane teoretske referenčne točke »krepitev moči«, »biografsko učenje« in »medijska uprizoritev«. Temu sledijo okvirne smernice za uporabo te metode na primeru praktičnega dela v projektu, kjer so opisane tudi potencialne oporne točke metodološkega okvira za delo z drugimi skupinami. Na koncu pa predstavimo še nekaj misli o tem, kako bi lahko ta pristop prenesli v učno prakso na univerzah in visokih šolah.

KLJUČNE BESEDE: učenje, medijska uprizoritev, staranje.

Dr. Maria Anastasiadis je raziskovalka v socialni pedagogiki na oddelku za pedagoške vede Univerze v Grazu in dela tudi kot samozaposlena, med drugim za Sozialökonomische Forschungsstelle na Dunaju [maria.anastasiadis@popscience.at].

Tina Rahne, Tatjana Rožič

PRIKAZ ČUSTVENE DINAMIKE IN PARALELNEGA PROCESA V RELACIJSKI DRUŽINSKI SUPERVIZIJI

Članek je prikaz raziskave modela relacijske družinske supervizije iz dveh vidikov: supervizorjevih

intervencij na podlagi njegovih čutenj in vidik paralelnega procesa kot prenosa čustvene dinamike. V raziskavi sta bila poleg supervizorja udeležena terapevt in njegova klientka. Triangulacija podatkov (vključenost treh neodvisnih opazovalcev, terapevta, supervizorja in tričlanskega raziskovalnega tima) je potrdila, da si mora supervizor ozavestiti lasten čustveni proces (kontratransfer, ki prihaja iz njegovega intrapsihičnega sveta), da lahko ta čustveni proces prepozna in ovrednoti pri supervizantu, ta pa posredno pri klientu. Glede paralelnega procesa se je potrdila hipoteza, da gre pri njem za prenos čustvene dinamike iz ene diade v drugo in nazaj. Prepoznavanje, verbalizacija in ovrednotenje paralelnega procesa v eni diadi omogoči drugi diadi spremembo čustvene dinamike, kar odpira možnosti za napredovanje procesa terapije in supervizije.

KLJUČNE BESEDE: čustvena dinamika, kontratransfer, paralelni proces.

Tina Rahne, univ. dipl. soc. del., specialistka zakonske in družinske terapije in supervizorka, je mlada raziskovalka na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani. Tatjana Rožič, univ. dipl. soc. del., je specialistka zakonske in družinske terapije in supervizorka z licenco. Frančiškanski družinski inštitut, Prešernov trg 4, 1000 Ljubljana [tinarahne@siol.net] [tatjana_rozic@yahoo.com].

Andreja Poljanec, Barbara Simonič

STARŠEVSTVO ZA TRETJE TISOČLETJE V LUČI TEORIJE NAVEZANOSTI

Bowlby je v svoji teoriji navezanosti pojasnil, da ima človek vrojen mehanizem za iskanje stika in navezovanja z odraslim, saj ga za preživetje ob sebi nujno potrebuje. Skupaj z Ainswoth sta ugotovila, da se otrok naveže na skrbnika tudi, če mu ta ne daje varnosti – v tem primeru se naveže ne-varno. Sistemski avtorji in nevropsihologi to vedno znova potrjujejo ter dodajajo, da se brez odraslega otrokovi možgani sploh ne morejo razviti. Če pa želimo, da se otrok razvija v vsej svoji polnosti, mora odraščati ob odraslih, ki mu dajejo varnost. Ugotavljamo, da so ključne karakteristike varnega starševstva odzivnost, pozornost, fleksibilnost in odsotnost kaznovanja.

V taki družini se otrok počuti sprejetega, njegova samopodoba, samovrednotenje in senzorni, čustveni in kognitivni sistemi pa se lahko nemoteno razvijajo. Tak otrok bo lahko kot odrasel poiskal varen partnerski odnos, njegovi otroci pa se bodo lahko nanj varno navezali. Vendar pa ostajajo možgani plastični vse življenje, kar pomeni, da lahko tudi, če na starše ni bil varno navezan, v svojem odnosu s partnerjem, če je zgrajen na zaupanju, empatiji in iskrenosti, ne-varno navezanost dogradi v varno. S tem omogoči svojim otrokom, da se nanj varno navežejo.

KLJUČNE BESEDE: čustvena dinamika, kontratransfer, paralelni proces.

Andreja Poljanec, univ. dipl. psih., in Barbara Simonič, univ. dipl. teol., obe specialistki zakonske in družinske terapije, sta zakonski in družinski terapevtki na Frančiškanskem družinskem inštitutu in mladi raziskovalki na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani. Frančiškanski družinski inštitut, Prešernov trg 4, 1000 Ljubljana [poljanec.andreja@gmail.com] [barbara.simonich1@guest.arnes.si].

Barbara Simonič, Andreja Poljanec

KO ODNOS PROPADA

POSLEDICE LOČITVE IN PROCES ŽALOVANJA

Intimni partnerski odnosi so prostor, kjer lahko posameznik uresniči svoje potenciale in doseže osebno izpopolnitev, lahko pa je to prostor, ki je napolnjen z bolečino in trpljenjem. Kadar so razmere nevzdržne ali kadar zakonca oz. partnerja ne vidita več skupne prihodnosti, se odnos konča. Razveza zakonske skupnosti ali razpad izvenzakonske skupnosti nedvomno zahteva urejanje mnogih formalnih in pravnih zadev. Znajti se je treba v novi življenjski situaciji in na novem socialnem položaju. S spremembami in prilagoditvami in poslavljanjem od starega načina življenja je povezan tudi globok čustveni proces. Ločitev je pravzaprav izguba, ki se ji je treba prilagoditi. Na čustvenem področju to pomeni, da je potreben proces, v katerem težka izkušnja izgube postane sprejemljiva. To je proces žalovanja, kjer se posameznik sooči z realnostjo izgube in z bolečimi čutenji, ki se ob tem pojavijo. V procesu žalovanja lahko zasledimo več faz, ki so zaznamovane z določenimi čutenji in reakcijami. Normalno je, da posameznik ob ločitvi doživlja celo paleto čutenj, ki

so značilna za žalovanje, od šoka, zanikanja, žalosti do jeze, besa, krivde, strahu in obupa. Pomembno je, da vsa ta čutenja pridejo na dan in so ovrednotena, da lahko pride do integracije izgube v vsakdanje življenje. Če tega ni, oseba ne more naprej, velikokrat se pojavi nefunkcionalno simptomatično vedenje. Možnost za predelavo teh čutenj je tudi vključenost v psihoterapevtski proces, kjer je treba nasloviti izgubo, ki jo spremljajo močna in zablokirana čutenja.

KLJUČNE BESEDE: ločitve, odnosi, faze žalovanja, relacijska družinska terapija.

Barbara Simonič, univ. dipl. teol., in Andreja Poljanec, univ. dipl. psih., obe specialistki zakonske in družinske terapije, sta zakonski in družinski terapevtki na Frančiškanskem družinskem inštitutu in mladi raziskovalki na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani. Frančiškanski družinski inštitut, Prešernov trg 4, 1000 Ljubljana [barbara.simonc1@guest.arnes.si] [poljanec.andreja@gmail.com].

Suzana Oreški

MEDIJSKE PODOBE DUŠEVNEGA ZDRAVJA IN NJIHOVI UČINKI NA DRUŽBENE PRAKSE

Pomen medijskih podob in konstruktov duševnega zdravja na zaznavo splošne javnosti je že več desetletij predmet raziskovanja v družbah, ki so uspele z razvojem duševnega zdravja v skupnosti. Vloga medijev v diskurzu duševnega zdravja ni zanemarljiva, saj imajo množični mediji pomembno vlogo pri soustvarjanju družbene realnosti. Njihova posebnost se kaže v večini predelovanja dogodkov in izjav, v moči rekonstrukcije zgodb in soustvarjanju nove medijske realnosti, ki lahko tako postane nov socialni oziroma družbeni konstrukt. Za področje duševnega zdravja v skupnosti so zaskrbljujoče tiste reprezentacije oseb s težavami v duševnem zdravju, ki spodbujajo diskriminatorne družbene prakse. Te se tako na mikro kot makro nivoju kažejo v obliki predsodkov, škodljivih oblik vedenja do oseb s težavami v duševnem zdravju in njihovih svojcev in v restriktivni politiki.

KLJUČNE BESEDE: negativne reprezentacije, stereotipi, predsodki.

Suzana Oreški, univ. dipl. socialna delavka, je samostojna svetovalka, zaposlena kot vodja programa

svetovalnice v društvu Altra, deluje v programih duševnega zdravja v skupnosti v nevladnem sektorju in je študentka doktorskega študija na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. Društvo Altra, Zaloška ul. 40, 1000 Ljubljana [suzana.oreski@guest.arnes.si].

Marina Ajduković, Kristina Urbanc, Vanja Branica

VLOGA DOKTORSKEGA ŠTUDIJA PRI RAZVOJU SOCIALNEGA DELA

IZKUŠNJE IZ HRVAŠKE

Pridobitev doktorata iz socialnega dela je na Hrvaškem mogoča od leta 2000, ko je bilo vpeljana znanstveno polje raziskovanja socialnih dejavnosti, oziroma od leta 2002, ko je bil vpeljan prvi diplomski študij socialnega dela. V času doktorskega študija socialnega dela se kandidati usposablajo za samostojno znanstvenoraziskovalno delo. Poseben poudarek je na temeljitem poznavanju znanstvene metodologije družbenih ved, še posebej akcijskega in evalvacijskega raziskovanja, na razvoju preventivnih in intervencijskih dejavnosti in na integriranju uporabniške perspektive v vse faze raziskovanja. Velika pozornost je posvečena dobrim teoretskim zasnovam in etičnim vrednotam na področju socialnega dela. Dosedanja vidna pozitivna rezultata vpeljave doktorskega študija sta povečano število objavljenih znanstvenih del s področja socialnega dela in povečano zanimanje za kvalitativno metodologijo. Težave pa so s temle. Zahteve nacionalne agencije za visoko šolstvo, da so vsebine doktorskega študija prilagojene tistim, ki so se izrecno opredelili za znanstveno kariero, niso naklonjene socialnim delavcem, ki delajo v praksi. Izvajanje kvalitetnih raziskav pomeni, da so potrebna posebna finančna sredstva za raziskovalne projekte. V znanstvenoraziskovalni dejavnosti so sredstva, namenjena družboslovnim raziskavam, zelo majhna, na drugi strani pa pristojno ministrstvo za socialne zadeve ne zagotavlja namenskih sredstev in raziskovanja ne podpira sistematično. Izven univerzitetnih ustanov ima večjo podporo specialistično kot doktorsko izobraževanje socialnega dela.

KLJUČNE BESEDE: doktorski študij v Evropi, metodologija, evalvacija, teorija, etika.

Prof. dr. Marina Ajduković je predstojnica Zavoda za socialno delo Študijskega centra socialnega dela in voditeljica doktorskega študija socialnega dela. Prof. dr. Kristina Urbanc je socialna delavka in nosilka kolegija »socialno delo s posameznikom«. Vanja Branica je socialna delavka in mlada raziskovalka pri projektu »Otroci, mlade družine in socialni razvoj Hrvaške«. Studijski centar socialnog rada, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Nazorova 51, 10000 Zagreb, Hrvatska [marina@dpp.hr].